

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XX. Vtrum Angelus naturaliter diligat alios Angelos, sicut se ipsum, &
Deum plusquam seipsum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

infra quæst. 24. Neque ad id requiritur error positivus in intellectu, sed sufficit cognitio imperfecta, minimeque comprehensiva alterius ex extremis propositis, ut dicitur ibidem, ubi etiam notabitur, Angelis convenire naturaliter eiusmodi imperfectiōnem, & inadæquationem cognitionis.

Ad 2. Electio dicitur à Philosopho appetitus præconfortiati. Quia agit de nostra electione, quæ non fit absque consultatione, & discursu. Cæterum non est de conceptu electionis liberæ ut sic, discursus præuius, & præconfortiatio propriè talis. Quia si absque deliberatione, & discursu datur in aliquo tanta perfectio cognitionis circa media, quanta acquiritur à nobis per discursum, dabitur vtiq; in eodem tanta dispositio ad eligendum liberè, quanta datur in nobis. Ita autem contingit in Angelis, ut appareat ex dictis supra quæst. 15.

Ad 3. Libertas arbitrij consistit in indivisibili, quoad conceptum negatiuum excludentis à se coactionem. Consistit etiam in indivisibili quoad suum conceptum genericum etiam positivum, sicut aliæ omnes rationes communes. Cæterum libertas cuiusque Angeli in particulari eo est perfectior, quò ipse Angelus perfectior est, quod attinet ad conceptum eius positivum in particulari. Quia ubi cognitio est perfectior, & perfectior voluntas, ibi est perfectior libertas. Quæ videlicet per vtramque illam adæquate constituitur.

Ad 4. Angelus consequitur necessariò pro primo suæ existentie instanti omnem suam perfectionem physicam naturalem, moralem verò, & quæ ad moralitatem consequuntur non habet necessariò; idest habet necessariò, quæ dependent à sola operatione Dei, non vero suas operationes, & quæ à suis operationibus dependent. Quas videlicet omnes non potest simul exercere, sed successivè, nec ad summè perfectas pervenire potest, nisi per alias minus perfectas, uti clarius exponitur infra.

QVÆSTIO XX.

Utrum Angelus naturaliter diligat alios Angelos, sicut se ipsum, & Deum plusquam seipsum?

IPETRVS neutrum naturaliter præstare potest. 1. Quia diligibilia ad alium sunt ex diligibilibus ad se, ut habetur ex Philosoph. lib. 9. Ethic. c. 3. idest dilectio aliorum procedit in vnoquoque ex dilectione sui, tanquam ex causa, & radice prima. Causa autem, est id, propter quod præeminet effectui, & ei, quod propter aliud. Impossibile igitur est, ut Angelus, aut aliquis alius diligat alterum, quantum se, vel plusquam se.

2. Vnusquisque debet præferre beatitudinem suam beatitudini alterius, cum unusquisque sit gratia sui, atque intrinsecè ordinetur ad suam beatitudinem potius, quam ad beatitudinem alterius, ut dictum est quæst. ult. de virt. Teol. Magis autem diligitur is, cuius beatitudo, & felicitas præfertur, quam is, cuius beatitudo, & felicitas postponitur. Ergo unusquisque diligit magis se, quam quemlibet alium, nec fieri potest, ut diligat aliquem alium, sicut se ipsum, aut plusquam seipsum.

3. De conceptu dilectionis est, ut procedat per modum cuiusdam vnionis. Quia de causa diligentes se inuicem solent dicere, se inuicem, alium se. Magis

autem vnitur vnusquisque sibi, quam cuiquam alij, siquidem vnitur sibi per identitatem, quam cum nullo alio habere potest. Ergo nec dilectionem quicquam habere potest, erga aliquem alium, æqualem dilectioni sui, eademve superiore.

4. Dilectio, qua creatura diligit Deum plusquam se est opus præstantissimum charitatis infusæ, & supernaturalis, neque hæc charitas, quam Deus infundit in cordibus nostris, ut dicit Apostolus, & quam nec Angeli habere possunt, nisi per infusionem eiusdem, ut dicit August. lib. 12. de ciuit. Dei cap. 9. quidquam maius præstare potest. Ergo Angelus non potest dilectione naturali ad hoc pervenire, ut diligat Deum plusquam seipsum.

5. Si posset Angelus naturaliter diligere Deum plusquam seipsum, posset etiam naturaliter diligere super omnia simpliciter, & absolute. Quia omnia alia præter Deum diligit minus, quam se ipsum, ut appareat ex rationibus propositis. Diligere autem Deum super omnia, hoc verò est opus certissimè summum charitatis infusæ, neque hæc prætergredi eos limites potest. Quia ultra omnia nihil amplius superest, cui denuo præferatur Deus. Ergo Angelus non potest naturaliter diligere Deum plusquam seipsum.

Art. 1. Respondetur. Commune est Angelo cum homine, ut necessariò diligat seipsum, tum secundum suam substantiam & existentiam, tum quoad omnia bona, tum intrinseca, tum extrinseca, cum quibus nullum aliud bonum sibi possibile, est impossibile. Nempe quoad hoc eadem circa vtrumque militat ratio. Quapropter cum quæst. 13. de act. hum. ostensum sit hominem amore naturali, seu naturaliter necessariò eatenus se diligere, necesse non est idem de Angelo specialiter demonstrare. Commune itidem vtriq; est, ut non necessariò, sed electiua, & libera dilectione feratur ad vtrumlibet bonorum inuicem impossibile, quorum absolute, & seorsim est capax. Quod similiter ostensum est ibidem, homini convenire. Commune consequenter vtriq; præterea est, ut naturali necessitate velit existentiam Dei secundum se. Quia existentia Dei est compossibilis cum omni, & quolibet bono absolute possibili respectu vtriusque, immo est fons, & causa omnium aliorum bonorum, & sine ipso nullum aliud bonum haberi potest. Quia ratione ostensa est in eadem quæstione necessitas eiusmodi dilectionis Dei respectu hominis. Vnde, & Angelis etiam reprobis ea inest necessariò, saltem quoad specificationem.

Art. 2. Libera verò est tam homini, quam Angelo dilectio sui, ut finis cui, bonorum inuicem impossibile, quorum quodlibet inesse vtrilibet potest. Quia vterlibet potest velle sibi quodlibet bonum possibile respectu sui, si cognoscatur ut possibile. Ac per consequens potest nolle quodlibet bonum impossibile, cum eo quod actualiter vult. Quia volitio efficax alicuius boni, saltem implicite est volitio omnium impossibile cum illo. Hinc consequenter dicendum est, nec Angelum, nec hominem necessariò se diligere dilectione omnium maxima. Quia inter bona vtriusque inuicem impossibile, alia sunt maiora aliis, ut infra dicitur. Dilectio autem, qua quis vult sibi maius aliquod suum bonum, est dilectio sui absolute maior, quam dilectio, qua vult sibi minus bonum: Nempe mensura dilectionis est bonum volitum dilecto. Hinc rursus deducitur, Angelum licet possit se diligere, non tamen necessariò se diligere amore comprehensiuo sui, seu adæquato suæ bonitati substantiali. Quia amor comprehensiuus respectu alicuius, seu adæquatus eidem, est maximus inter omnes dilectiones naturaliter possibiles. Dictum autè modo est. Angelum non amare se necessariò.

necessario amore absolute summo respectu sui. Quod autem possibile absolute sit naturaliter, ut Angelus diligat se amore comprehensiuo sui, seu adaequato respectu totius suae bonitatis, & dignitatis, & ametur. Suadetur primo paritate cognitionis, qua dictum est superius, Angelum posse comprehendere seipsum. Quia eadem prorsus ratio est de amore comprehensiuo, seu adaequato. Quia sicut fieri non potest, ut cognoscibilitas Angeli superet vim cognoscitivam eiusdem, cum haec vis sit praecipua, & prima eius perfectio; ita fieri non potest, ut diligibilitas Angeli, seu bonitas, & dignitas amoris sit maior, quamvis eiusdem dilectiva, cum haec vis consequatur in unoquoque iuxta gradum virtutis intellectivae, ut colligitur facile ex dictis quae. 17. circa connexionem intellectui cum volitivo.

Art. 3. Dicendum iam est naturali dilectione, seu necessaria ex natura rei diligere alios Angelos quoad naturam ipsorum secundum se praecise consideratam, saltem quoad specificationem; ita ut non possit eatenus odio habere alios Angelos, esto possit cessare a tali eorum dilectione, saltem explicite, & formaliter. Ratio est. Quia, cui placet aliquid, non potest displicere, quod est simile illi, quatenus simile est. Quia utriusque similium, quatenus similia sunt, inest necessario eadem vis alliciendi, & permonendi voluntatem, ut per se patet, impossibile autem est, ut voluntas succumbat alicui motui, simulque non succumbat motui eiusdem prorsus rationis, eiusdemque virtutis, & efficaciae, simulque compossibili cum motui priori. Cum ergo in dilectione Angeli erga se determinate, ac individualiter consideratum, includatur essentialiter amor erga rationem suam specificam; impossibile est, ut diligendo se necessario, non etiam diligat necessario, saltem quoad specificationem, alios Angelos, quoad naturam ipsorum, in qua secundum se considerata, sunt omnes Angeli omnino similes inter se. Dicendum rursus est eadem ratione, unumquemque Angelum diligere alios Angelos, pari quoad specificationem necessitate, secundum perfectiones accidentales ipsorum, quae necessario consequuntur ad cuiusque substantiam, adeoque sunt compossibiles cum omnibus, & quibusvis aliis bonis absolute possibilibus respectu uniuscuiusque. Quia omnes Angeli sunt eatenus sibi inuicem similes, nullaque est impossibilitas eiusmodi bonorum accidentalium, quae sunt uniuscuiusque propriae, cum similibus bonis accidentalibus aliorum. Est igitur eadem ratio necessaria mutuae dilectionis Angelorum, quoad eiusmodi accidentalia bona, & quoad substantiam secundum se. Ex his dicendum est tertio, unumquemque Angelum diligere alios necessario sicut se ipsum, necessitate specificationis. Apparet enim ex duplici conclusione praecedenti, unumquemque Angelum diligere aliquatenus reliquos ad instar sui dilectione necessaria: Hoc autem communiter significatur, & non etiam aequalitas amoris necessarij, dum dicitur unumquemque Angelum diligere alios necessario, seu dilectione naturali, sicut se ipsum.

Art. 4. Iam, quod ad aequalitatem attinet, dicendum est, non debere, nec posse Angelum diligere alios Angelos naturaliter tantundem, atque se ipsum, sed amorem summum cuiusque erga se, esse maiorem omni amore naturaliter possibili erga alios Angelos. Quia unicuique est magis necessaria sua ipsius bonitas, quam bonitas aliorum, magisque perficitur per suam, quam per aliorum bonitatem. Unumquodque autem ceteris paribus diligitur magis, quo maior est ipsius necessitas, maiorque vis perfectiva respectu amantis. Unde potest quidem unusquisque Angelus diligere alium Angelum amo-

re ipsius comprehensiuo, sicut se ipsum, si sit illi aequalis, sed tantundem atque se, diligere nequaquam potest. Quia cum aequalitate perfectionis, & voluntatis, & consequenter amabilitatis in utroque, secundum conceptum absolutum, stat inaequalitas secundum conceptum relatum, quatenus, ut dictum est, nullius Angeli bonitas est tam bona alteri Angelo, atque est illi, cui inest per identitatem, aut per unionem. Amor autem commensuratur magnitudini bonitatis amatae, non solum secundum conceptum absolutum, sed etiam secundum conceptum relatum. Hac igitur de causa amores comprehensivi duorum omnino inter se aequalium possunt esse inaequales, si alter sit proprius amantis erga se, alter vero erga alium. Hic excessus amoris in unoquoque erga se ita explicatus a priori, potest facilius exponi a posteriori. Quia si alicui Angelo detur optio conservationis sui cum annihilatione alterius, & e converso conservationis alienae cum annihilatione sui, necessario eligeret conservationem sui, nec posset praeferre conservationem alterius. Quia pro eventu suae annihilationis nihil superest bonum respectu sui, adeoque nihil pro eo eventu est amabile ab ipso. Eadem est ratio similis comparationis inter quaelibet alia bona sua cuiusque, & aliena, maxime vero inter propriam, & alienam beatitudinem, ex cuius consideratione desumitur ultima huius rei ratio. Quia nimirum unusquisque est propter suam beatitudinem, atque in eandem est essentialiter ordinatus actione, & voluntate Dei, non vero est propter creatam cuiusquam alterius beatitudinem cum intrinseca essentiali ordinatione ad illam. Patet autem id, propter quod, esse praeferribile, respectu uniuscuiusque, iis, quae propter aliud. Unusquisque igitur Angelus naturaliter diligit magis se, quam vllum alium Angelum, siue parem, siue disparem sibi, immo etiam plusquam omnes alios Angelos simul sumptos. Hoc enim aequè convincent rationes propositae circa singulos alios seorsim.

Art. 5. Eadem autem rationes locum non habent, sed magis convincunt oppositum comparatione facta cum Deo. Dicendum, namque est cum D. Thoma quaest. 60. art. 5. cum Suarez lib. 3. cap. 5. cumque aliis communiter, adversus Vasquez, & nonnullos alios, Deum posse, ac debere diligi ab Angelo plusquam se dilectione naturali, seu non supernaturali, tum concupiscentiae, seu quasi concupiscentiae, tum etiam amicitiae. Probatur primo ab inconuenienti. Quia alioquin ordo supernaturalis, quatenus complectens spem, & charitatem supernaturales, non esset promotivus, sed impeditivus ordinis naturalis, quatenus complectentis utramque eam dilectionem naturalem. Spes namque, & charitas supernaturalis praefert Deum creaturae amanti per utramque: Amor autem praeratiuus Dei non promouet, sed tollit, ac corrigit, tanquam defectuosum, amorem praeratiuum creaturae respectu Dei. Sequela vero est absurda, ut ostensum est quae. 7. de gratia, & quaest. 21. & 22. & 23. de Sacramentis, & confirmatur, quia alioquin natura esset ex se male constituta, & non solum defectuosa, sed etiam vitiosa. Male namque constitutum est opus, nec vitio caret, cui non potest superaddi summa perfectio absolute possibilis, promouendo praecise, quae praerant, atque ab auctore suo inducta in ipsum fuerant, & quin adiciatur aliquid contrariae omnino conditionis, & naturae, atque forent, quae prius inerant eidem. Impossibile igitur est, ut Angelus patiatur naturalem necessitatem praerendi se Deo, atque naturalem impossibilitatem praerendi Deum sibi omni genere amoris sibi possibili.

Art. 6. Probatur idem rursus a priori. Quia Angelus naturaliter cognoscit, Deum esse summum, & infinitum

nitum bonum, tam in ratione vtilis, quam in ratione excellentis, ac proinde esse dignum, qui præferatur rebus omnibus creatis nulla facta exceptione. Ergo potest Angelus naturaliter præferre Deum sibi, omnibusque rebus creatis, tam amore concupiscentiæ, quam amore amicitia. De antecedenti nemo dubitat, sed nec dubitare quisquam potest, cum sit euidentissimum. Patet consequentia. Quia modus amoris sequitur in vnoquoque modum cognitionis. Nempe voluntas est potentia subordinata intellectui, & sequitur eius ductum naturaliter, nisi impediatur per accidens. Confirmatur, quia sicut perperam daretur cognitio amabilitatis circa aliquod, absque potestate amandi illud; ita daretur perperam cognitio dignitatis præferibilis, quantum est de se, circa aliquod absque potestate præferendi illud.

Art. 7. Probatur tertio, quia Deus est finis naturalis, propter quem sunt Angelus, omniaque alia creata, iuxta Quæst. 16. 4. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, ac proinde Angelus, omniaque alia creata ex sua natura habent rationem mediorum respectu Dei. Patet autem finem esse præferibilem, atque debere præferri mediis, idque esse vtriusque maxime connaturale, ac debitum ex natura rei.

Art. 8. Probatur denique, quia plus interest Angeli, ut existat Deus, quam ut existat ipse Angelus. Nempe existente Deo, & non existente Angelo, datur possibilitas, ut existat ipse Angelus, utque eidem conferantur omnia bona, quorum est capax. At non existente Deo, nec existere potest Angelus, nec vt existeret, bene habere posset. Rursum Deus est bonum sufficiens ad beatificandum Angelum, cum Angelus ad hoc ipsum minime sufficiat, sed sit miser, si careat possessione Dei. Patet autem bonum magis sufficiens, magisque necessarium respectu vniuscuiusque esse naturaliter præferibile ab eodem, amore concupiscentiæ, seu quasi concupiscentiæ, comparatione boni minus necessarij, minorisque sufficiens, idest minus potentis perficere, & in paucioribus euentibus. Amore autem amicitia, est similiter præferibilis Deus naturaliter. Quia Angelus est aliquid Dei proprium per essentiam proprietate dominatiua. Est enim se toto essentialiter opus Dei, factum ab ipso adæquate. Vnumquodque autem opus est proprium factoris sui ex natura rei. Patet verò manifestè, quod eo modo est proprium alicuius ex sua ipsa natura, naturaliter esse illi postponendum amore amicitia. Quid enim notius esse potest, quam Dominum, qua Dominus est, esse præferendum, ut finem cui, idest amore amicitia, ei qui subest dominationi, quatenus eidem subest; cum quod est suum vniuscuiusque, eidem cedat tanquam eatenus digniori, & tanquam fini cui. Ergo quod est suum alicuius se toto, & quoad omnia sua bona essentialia, & accidentalia, ut Angelus, omniaque creata sunt sua Dei, est postponendum eidem tanquam fini cui. Patet itaque Angelum posse, ac debere naturaliter diligere Deum plusquam seipsum, tam amore amicitia, quam concupiscentia, seu quasi concupiscentia, atque adeo Angelum diligere Deum plusquam se dilectione naturali, prout naturale distinguitur à supernaturali. Quod addo, ut excludam similem prælationem Dei naturalem, prout naturale apponitur libero. Constat enim infra quæst. 24. Deum non præferri sibi necessario ab Angelo naturaliter per amorem amicitia. Quia videlicet alioquin esset naturaliter impeccabilis, nec posset relictus in ordine purè naturali recedere à Deo per peccatum. Quod ibi apparebit non esse verum.

Ad 1. Omnis amor incipit in vnoquoque à se ipso, ut à magis coniuncto, sed deinde progreditur ad ex-

R. P. Esparza Cms. Theol. Tom. I.

tra cum augmento perfectionis, si amans extra se habeat maius bonum suum, quam in seipso. Quia hic est ordo naturalis in effectibus, ut à minus perfecto fiat progressus ad magis perfectum. Omnis autem creatura habet extra se maius suum bonum, nempe Deum Optimum maximum, quam in se ipso. Licet ergo amabilia ad alios sint ex amicabilibus ad se, non tamen necesse propterea est, ut amor cuiusque erga se sit maximus, sed solum ut sit primus. Quo pacto amor etiam supernaturalis incipit à se, quæ est minus perfecta, & deinde procedit ad charitatem, quæ est perfectior, uti expositum est q. 37. de Virt. Theol. Vnde particula illa ex amicabilibus ad se, significat originem, seu ordinem, & processum amoris, non verò causam vniuersalem, saltem præcipuam, cum hæc sit finis respectu cuiusque, atque finis cuiusvis creaturæ sit extra ipsum, & non solum finis qui, sed etiam finis cui, loquendo de fine excellentiæ.

Ad 2. Conceditur totum comparatione facta inter vnumquemque Angelum, & omnes alias substantias creatas. Quod solum conuincit obiectio. Negatur verò comparatione facta cum Deo, qui est beatitudo sua, & aliorum omnium, & propter quem sunt omnia. Vnde Angelus diligit alium Angelum sicut se ipsum, non similitudine æqualitatis, sed similitudine proportionis, quoad naturam vtrique communem. At Deum diligit plusquam se per excessum propriè talem amoris erga Deum.

Ad 3. Conceditur similiter totum de amore aliorum præter Deum. Quia Deus supplet vniorem identitatis, quam non habet cum creatura, sicut habet creatura secum: supplet, inquam, per excessum ratione plenitudinis omnis boni, ratione influxus totius bonitatis vnicuique conuenientis, ratione dominationis, ac demum ratione summæ necessitatis sui respectu omnium, atque ob hæc omnia debet diligere super omnia, tam amore entitatiuè naturali, quam supernaturali, ut dictum est. Per charitatem supernaturalem diligit Angelus Deum plusquam se, ut auctorem supernaturalem, per vires verò purè naturales, ut auctorem naturalem, ut expositum est quæstione 4. de Virt. Theol. Vnde perfectius, & multo magis diligitur Deus per charitatem, quam per solas vires naturales, licet vtroque modo possit, tam Angelus, quam homo diligere Deum plusquam se, non solum dilectione concupiscentiæ, quæ etiam demonibus inest, ut dicit D. Thomas, sed etiam dilectione amabili, quæ elicitur liberè à bonis.

Ad 5. Non solum dilectio Dei supernaturalis, sed etiam naturalis in suo ordine perfecta diligit Deum super omnia. Sed conceptus omnium, ad quem assurgere potest ratio naturalis, est longè diuersus à conceptu omnium, quem proponit fides, & visio beata. Quia ratio naturalis solum conferre potest Deum cum iis omnibus, quæ naturaliter occurrere possunt; ratio verò supernaturalis cum iis præterea omnibus, quæ etiam supernaturaliter possunt occurrere, ut expositum est in dicta quæstione 4. de virt. Theol. atque alibi sæpè. Quare illa particula, *super omnia*, est ambigua, & applicata rationi, & dilectioni supernaturali, complectitur explicite plura, & maiora, magisque ardua, quam applicata rationi, & dilectioni naturaliter possibili.